

მტკიცებულებები, არამედ აღნიშნულ გადაწყვეტილებათა ფაქტობრივი საფუძვლები, რადგან დასაქმებულის მიმართ დისციპლინური ზომის გამოყენება და მისი გათავისუფლება არის შედეგი, რომლის ლეგიტიმურობა მისი განმარტებული გარემოებების შეფასებით მონმდება. განსახილველ შემთხვევაში, დამსაქმებლის ახსნა-განმარტებით, მოსარჩელე შრომის შინაგანანესს უხეშად არღვევდა, ელემენტარულ წესრიგს არ იცავდა და არაერთხელ შევიდა კონფლიქტში თანამშრომლებთან, რითაც სამსახურის ნორმალურ მუშაობას ხელს უშლიდა. ამასთან, მასზე დაკისრებულ რიგ ვალდებულებებს არ ასრულებდა (მაგ.: ასაცრელი მასალა არ მოჰქონდა, ჟურნალს არ ავსებდა მითითებების შესაბამისად). მოპასუხემ ვალდებულების წყაროდ შინაგანანესზე მიუთითა, რასთან მიმართებითაც განიმარტა, რომ დამსაქმებელს ეკისრება დასაქმებულის ვალდებულების არსებობისა და მისი დარღვევის დადასტურების ტვირთი. შინაგანანესის დებულებები საჯარო და ხელმისაწვდომი უნდა იყოს, ხოლო შემდგომ განხორციელებული ნებისმიერი ცვლილება - დასაქმებულისთვის ცნობილი, რასაც, მისი უფლება-მოვალეობების „განჭვრეტადობის“ პრინციპიდან გამომდინარე, უნდა უზრუნველყოფდეს დამსაქმებელი. სხვაგვარი დაშვების პირობებში დასაქმებული შინაგანანესში დასაქმებულისთვის უცნობ პირობებს (ცვლილებებს) შეიტანს და შინაგანანესის დარღვევა გარდაუვალი იქნება. ყველა შემთხვევაში ინფორმაციის მიწოდება დამსაქმებლის ვალდებულებაა და აღნიშნული ვალდებულების განხორციელების დამადასტურებელი მტკიცებულებაც მისი წარმოსადგენია (სშკ-ის 1 II და სკ-ის 318-ე მუხლები). პალატის მოსაზრებით, აღნიშნული გარემოებების დადასტურება მხოლოდ მოწმის ჩვენებაზე დაყრდნობით შეუძლებელია. მით უფრო იმ პირობებში, როდესაც მონმე სრულყოფილად ვერ განმარტავს, თუ რა შედიოდა ამცრელი ექთნის ვალდებულებაში: მხოლოდ დამკვიდრებული შეხედულება, რომ ყველა ექთანი ასე იქცევა, მოსარჩელის მხრიდან ვალდებულების დარღვევის დამადასტურებელ მტკიცებულებად ვერ გამოდგებოდა, რის გამოც დასაქმებულთან შრომითი ხელშე-

კრულების შეწყვეტა არაკანონიერად უნდა ყოფილიყო ცნობილი. სასამართლომ მიიჩნია, რომ სამართლებრივი შედეგი უნდა ყოფილიყო არა მოსარჩელის სამუშაოზე აღდგენა, არამედ მისი გონივრული კომპენსირება იყო. სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, უკანონოდ გათავისუფლებული მუშაკის პირვანდელ სამუშაო ადგილზე აღდგენა არ არის მიზანშეწონილი, როცა უფლებრივი რესტიტუცია შეუძლებელია, რაც, განსახილველ შემთხვევაში, გამოიხატა ექთნის ვაკანტური პოზიციის არარსებობაში. სააპელაციო სასამართლოს განჩინება საკასაციო წესით გაასაჩივრა ორივე მხარემ. დამსაქმებლის განმარტებით, სასამართლომ დასაქმებული ექთნად არ აღადგინა ამ პოზიციის არარსებობაზე მითითებით, თუმცა მოსარჩელე აღდგენას ითხოვდა არა ექთნის, არამედ ამცრელი ექთნის თანამდებობაზე. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ დასაქმებულთან შრომითი ურთიერთობა შეწყდა არამართლობიერად, თუმცა გაიზიარა მოპასუხის პოზიცია კომპენსაციის დაკისრების დაუსაბუთებლობასთან დაკავშირებით, რის გამოც გააუქმა გამოტანილი გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად ქვედა ინსტანციას დაუბრუნა.

ალექსანდრე თედორაძე

► 2 – 4/2020

მოსარგებლისა და მფლობელის პასუხისმგებლობათა გამიჯვნა სატრანსპორტო საშუალების ექსპლუატაციის შედეგად დამდგარი ზიანის დროს

სკ-ის 992, 999 I, 999 IV, 155-ე მუხლები

უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 15 ივლისის განჩინება № ას-39-38-10

1. არსებობს ორი გარემოება, რომლის არსებობის შემთხვევაშიც პასუხისმგებლობა ეკისრება არა მოსარგებლეს (მძღოლს), არამედ სატრანსპორტო საშუალების მფლობელს.

ლს: ა) იგი მფლობელის მიერაა დანიშნული სატრანსპორტო საშუალების სამართავად; ბ) სატრანსპორტო საშუალება მას მფლობელისაგან მართლზომიერადა ჰქონდა გადაცემული.

2. ნივთის მართლზომიერი მფლობელობა არ შეიძლება ყოველთვის მოაზრებული იყოს მფლობელობად სკ-ის 999 I მუხლის გაგებით (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელეს დაეჯახა საგზაო წესების დარღვევით მოძრავი მიკროავტობუსი, რომლის მძღოლსაც მანქანა სამუშაოდ ჰქონდა გადაცემული მისი მესაკუთრისგან (შემდეგში: მოპასუხე). ავტომანქანა მოსარჩელისთვის შემოსავლის ერთადერთი წყარო იყო. მისი აღდგენა კი ავარიის შემდგომ შეუძლებელი გახდა. მან სარჩელი შეიტანა მესაკუთრის წინააღმდეგ. პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილებით სარჩელი მოპასუხისთვის ზიანის ანაზღაურების დაკისრების ნაწილში დაკმაყოფილდა, თუმცა გამოაკლდა მიუღებელი შემოსავლისა და ადვოკატის მომსახურების ხარჯები.

გადაწყვეტილება გაასაჩივრა მოპასუხემ. სააპელაციო პალატამ დააკმაყოფილა საჩივარი და მოპასუხეს საერთოდ არ დააკისრა თანხის გადახდა, ვინაიდან მოსარჩელის ავტომანქანა დაზიანდა მიკროავტობუსის მძღოლის დაუდევრობის შედეგად და მოსარჩელეს ტექნიკური თვალსაზრისით არ შეეძლო მომხდარი ავტოსაგზაო შემთხვევის თავიდან აცილება, აგრეთვე მიუთითა, რომ ზიანის ანაზღაურება უნდა დაეკისროს მიკროავტობუსის მძღოლს, რადგან განსახილველ შემთხვევაში არსებობს სკ-ის 992, 999 I მუხლებით გათვალისწინებული საფუძვლები. პალატამ განმარტა, რომ მოსარგებლე სკ-ის 999 IV 3 მუხლის გაგებით წარმოადგენს სკ-ის 155 II მუხლით განსაზღვრულ სუბიექტს, რომელიც, მართალია, ფაქტობრივად ფლობს ნივთს, მაგრამ სხვა პირის, კერძოდ, ნივთის ფლობის უფლებამოსილების მიმნიჭებელი პირის სასარგებლოდ (მჭერი). ამასთან, მიიჩნია, რომ მესაკუთრესა და მძღოლს შორის არსებობდა თხოვების ხელშეკრულება და ამ სამა-

რთლებრივი ურთიერთობის საფუძველზე მძღოლი წარმოადგენდა მართლზომიერ, პირდაპირ მფლობელს, ხოლო მესაკუთრე არაპირდაპირ მფლობელს. შესაბამისად, მოსარჩელის ავტომანქანის დაზიანებაზე სათანადო ვალდებული პირი იყო მიკროავტობუსის მძღოლი და არა მისი მესაკუთრე, 999 IV 3 მუხლის შესაბამისად. გადაწყვეტილება გასაჩივრდა საკასაციო სასამართლოში.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაბრუნებოდა იმავე პალატას განაჩენის დაუსაბუთებლობის გამო. სკ-ის 999 IV მუხლის თანახმად, თუ პირი სატრანსპორტო საშუალებას იყენებს მფლობელის ნებართვის გარეშე, იგი ვალდებულია, მფლობელის ნაცვლად ანაზღაუროს ზიანი, თუმცა ეს წინადადება არ გამოიყენება, თუ მოსარგებლე მფლობელის მიერაა სატრანსპორტო საშუალების სამართავად დანიშნული ან ეს სატრანსპორტო საშუალება მას მფლობელისგან ჰქონდა გადაცემული. ნორმის მიზნიდან გამომდინარე, სატრანსპორტო საშუალების მფლობელად მიიჩნევა პირი, ვინც იურიდიული საფუძველით ახორციელებს ამ ნივთზე ფაქტობრივ ბატონობას. მოცემულ შემთხვევაში, მოსარგებლისათვის სატრანსპორტო საშუალება გადაცემული იყო მფლობელის ნების საფუძველზე. ამიტომ, მიმღები პირი მართლაც იქცევა მართლზომიერ მფლობელად, თუმცა ნორმა გულისხმობს არა პირდაპირ მფლობელს, არამედ მოსარგებლეს, რომელსაც ნივთი მიღებული აქვს მესაკუთრის ნებით. ესაა მომეტებული საფრთხის წყაროთი მიყენებული ზიანის ინსტიტუტის თავისებურება, რა დროსაც პასუხისმგებლობა შეიძლება დაეკისროს პირს (მფლობელს), რომელიც არ წარმოადგენს ზიანის მიმყენებელს. დაზარალებულს არ ერთმევა უფლება, რომ სკ-ის 992-ე მუხლის თანახმად ანაზღაურება მოითხოვოს იმ პირისაგან, რომელსაც ზიანში უშუალოდ მიუძღვის ბრალი. საკასაციო პალატის აზრით, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა სკ-ის 999-ე მუხლის მოთხოვნები, როცა ნივთის მესაკუთრე

არასათანადო მოპასუხედ ჩათვალა. უზენაესი სასამართლოს პოზიციით, როცა მოსარგებლე სატრანსპორტო საშუალებას იყენებს მფლობელის ნებით, იგი ითვლება მართლზომიერ მფლობელად, თუმცა არა სკ-ის 999 I ან 155 III მუხლების მიხედვით, არამედ იგი განიხილება მოსარგებლედ სკ-ის 999 IV 3 მუხლის გაგებით, რომელსაც არ ეკისრება სამოქალაქო პასუხისმგებლობა მის მიერ მიყენებული ზიანისათვის. სასამართლოს მიერ განვითარებული მსჯელობა საკმაოდ ბუნდოვანია. არ ჩანს, მართლზომიერი მფლობელობისას როდის გამოიყენება 999 I და როდის - 999 IV 3 მუხლი. „მართლზომიერი მფლობელი, მაგრამ მოსარგებლე“-გადაწყვეტა არის პირდაპირ შედეგი გამხელა წინაპირობების დადგენის გარეშე, რაც ყველა შემთხვევაში კრიტიკას იმსახურებს. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება იყო არასრულად დასაბუთებული, ამიტომ მას საქმე ხელახლა, მესაკუთრის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელის ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლიანობის ფარგლებში უნდა განეხილა.

ალექსანდრე თედორაძე

▶ 3 – 4/2020

შინაარსის ფორმაზე აღმატებულობის პრინციპის გამოყენება საგადასახადო ორგანოს საქმიანობაში

სკ-ის 54, 56, 60, 81, 85, 521 მუხლები
საგადასახადო კოდექსის 73 IX ბ) მუხლი

უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 18 ივლისის გადაწყვეტილება №ბს-854-846 (კ-16)

1. გარიგების შინაარსის ფორმაზე აღმატებულების პრინციპის გამოყენება დაუშვებელია მართლზომიერი გარიგებების მიმართ;

2. საგადასახადო ორგანო ვალდებულია, ადმინისტრაციული წარმოების დროს გამოიკვლიოს მხარეთა რეალური ნება და მხოლოდ

იმ შემთხვევაში მოახდინოს გარიგების კვალიფიკაციის შეცვლა თუ არსებობს დიდი ალბათობა, რომ მხარე თვალთმაქცობდა ან/და სახეზეა ნების ნაკლი;

3. გადასახადის გადამხდელის მისწრაფება, გადაიხადოს ნაკლები გადასახადი, არის ბუნებრივი მოვლენა და ავტომატურად არ უნდა იწვევდეს გარიგების კვალიფიკაციის ცვლილებას.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

I. ფაქტობრივი გარემოებები

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და შპს-ს შორის დაიდო უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემისა და ნასყიდობის ხელშეკრულებები. აღნიშნული ხელშეკრულებების საფუძველზე შპს-მ სამინისტროს საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადასცა ქ. თბილისში მდებარე 359.4 კვ.მ ფართი, ხოლო სახელმწიფომ პირდაპირი მიყიდვის ფორმით შპს-ს საკუთრებაში გადასცა ქ. თბილისში მდებარე სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასაცხოვრებელი ფართი (456.31) და მასზე წილობრივად დამაგრებული მიწის ნაკვეთი, რომლის საპრივატიზებო ღირებულებამ 10000 აშშ დოლარის ეკვივალენტი ლარი შეადგინა.

ზემოაღნიშნული ოპერაციების განხორციელების აუცილებლობა გამომდინარეობდა იმ გარემოებიდან, რომ იმ პერიოდისთვის მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა სახელმწიფო ქონების გაცვლის შესაძლებლობას, ხოლო სახელმწიფოს, საკუთარი საქმიანობისთვის ესაჭიროებოდა შპს-ს საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება. შესაბამისად, მხარეები შეთანხმდნენ, დაედოთ ქონების უსასყიდლოდ გადაცემისა და ნასყიდობის ხელშეკრულებები.

შემოსავლების სამსახურის მიერ აღნიშნული ოპერაციები მიჩნეულ იქნა ბარტერულ გარიგებებად და საგადასახადო კოდექსის 161 VII და 18 X მუხლების საფუძველზე შპს დაიბეგრა დამატებული ღირებულების გადასახადით.

საგადასახადო ორგანო, ოპერაციისათვის კვალიფიკაციის შეცვლისას ეყრდნობოდა საგა-